

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ**

КАФЕДРА ЕПІЗООТОЛОГІЇ ТА ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ

**КАФЕДРА ПРОПЕДЕВТИКИ ТА МЕДИЦИНИ ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ
ТВАРИН І ПТИЦІ ІМЕНІ В.І. ЛЕВЧЕНКА**

**КАФЕДРА ВЕТСАНЕКСПЕРТИЗИ, ГІГІЄНИ ПРОДУКТІВ ТВАРИННИ-
ЦТВА ТА ПАТАЛОГІЧНОЇ АНАТОМІЇ ІМ. Й.С. ЗАГАЄВСЬКОГО**

КАФЕДРА ПАРАЗИТОЛОГІЇ ТА ФАРМАКОЛОГІЇ

КАФЕДРА ВЕТЕРИНАРНОЇ ХІРУРГІЇ ТА АНЕСТЕЗИОЛОГІЇ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ХВОРОБИ ПТАХІВ»

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	21 “ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА”
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	211 “ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА”
РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	ДРУГИЙ (МАГІСТЕРСЬКИЙ)
КВАЛІФІКАЦІЯ	МАГІСТР З ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Хвороби птахів» для здобувачів вищої освіти галузі знань 21 «Ветеринарія» спеціальності 211 «Ветеринарна медицина», другий (магістерський) рівень вищої освіти

Розробники: Олександр Довгаль, доцент кафедри епізоотології та інфекційних хвороб; Андрій Мельник, доцент кафедри пропедевтики та медицини внутрішніх хвороб тварин і птиці ім. Левченка В.І.; Василь Лясота, доктор вет. наук, професор кафедри ветсанекспертизи, гігієни продуктів тваринництва та паталогічної анатомії ім. Й.С. Загаєвського; Людмила Соловійова, доцент кафедри паразитології та фармакології; Олександр Ємельяненко, доцент кафедри ветеринарної хірургії та анестезіології.

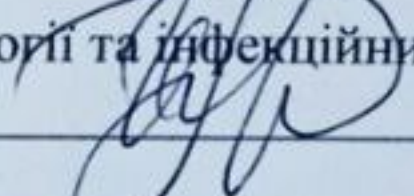
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри епізоотології та інфекційних хвороб, протокол № 1 від “9” серпня 2024 р.

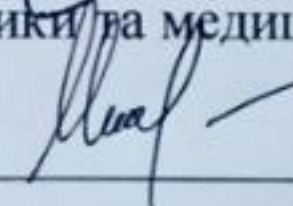
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри пропедевтики та медицини внутрішніх хвороб тварин і птиці ім. Левченка В.І., протокол № 1 від “9” серпня 2024 р.

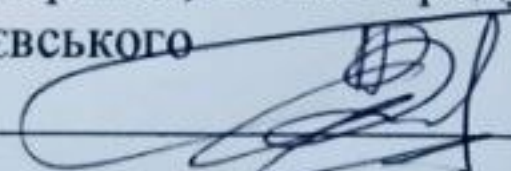
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри ветсанекспертизи, гігієни продуктів тваринництва та паталогічної анатомії ім. Й.С. Загаєвського, протокол № 1 від “9” серпня 2024 р.

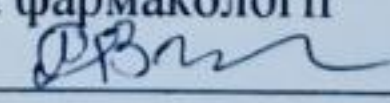
Робоча програма затверджена на засіданні кафедри паразитології та фармакології, протокол № 1 від “9” серпня 2024 р.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри ветеринарної хірургії та анестезіології, протокол № 1 від “9” серпня 2024 р.

Завідувач кафедри епізоотології та інфекційних хвороб
доцент
“9” серпня 2024 р. /Царенко Т.М./

Завідувач кафедри пропедевтики та медицини внутрішніх хвороб тварин і птиці імені В.І. Левченка
доцент
“9” серпня 2024 р. /Мельник А.Ю./

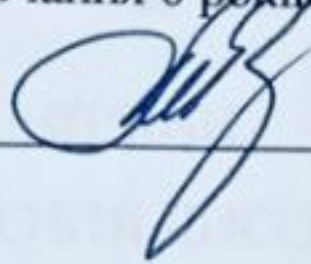
Завідувач кафедри ветсанекспертизи, гігієни продуктів тваринництва та паталогічної анатомії ім. Й.С. Загаєвського
професор
“9” серпня 2024 р. /Лясота В.П./

Завідувач кафедри паразитології та фармакології
професор
“9” серпня 2024 р. /Рубленко С.В./

Завідувач кафедри ветеринарної хірургії та анестезіології
академік НААН
“9” серпня 2024 р. /Рубленко М.В./

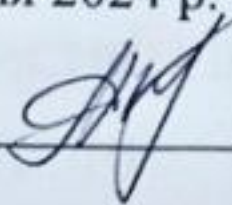
Гарант другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 211 "Ветеринарна медицина" (термін навчання 6 років), доктор вет. наук, професор, академік НААН

"14" серпня 2024 р.

 /Рубленко М.В./

Схвалено методичною комісією ФВМ Білоцерківського НАУ, галузь знань – 21 "Ветеринарія", спеціальність – 211 "Ветеринарна медицина"
Протокол № 1 від "___" серпня 2024 р.

Голова, доктор вет. наук

 /Власенко С.А./

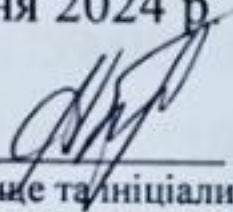
"14" серпня 2024 р.

Схвалено Вченою Радою ФВМ Білоцерківського НАУ, галузь знань – 21 "Ветеринарія", спеціальність – 211 "Ветеринарна медицина"

(шифр, назва)

Протокол № 1 від "15" серпня 2024 р.

Голова, доктор вет. наук
(підпис)

 /Власенко С.А./
(прізвище та ініціали)

"15" серпня 2024 р.

1. ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	13
3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	13
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	18
5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	23
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	27
6.1. Лекції	27
6.2. Практичні заняття	29
6.3. Самостійна робота	32
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	36
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	36
9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	37
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	38
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	39
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	41

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом на 2024–2025 навчальний рік, на вивчення дисципліни «Хвороби птахів» для денної форми навчання виділено всього 300 академічних годин (10 кредитів ECTS), у т.ч. аудиторних – 144 годин (лекції – 48, практичні заняття – 96), самостійна робота студентів – 156 години.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання:

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 10	Галузь знань: 21 – Ветеринарна медицина	Денна форма навчання
		Обов'язкова дисципліна
Кількість змістових модулів – 10	Спеціальність: 211 – Ветеринарна медицина	Рік підготовки: 6-й
		Семестр: 11,12
Навчальна практика: -		
Вид контролю: залік, іспит		
Тижневе навантаження: 11 семестр – 6 (2/4) 12 семестр – 6(2/4)		

Структура дисципліни за видами занять:

Структура дисципліни за видами занять (хвороби жуйних)

А	В	С	Д	Е	FX	Н
Епізоотологія						
20	4	60	10	12	14	120
Паразитологія						
8		21	10	2	4	45
Терапія						
8	2	21		6	8	45
ВСЕ (патоанатомія)						
8		21		4	12	45
Хірургія						
8	3	21		9	4	45
Всього						
48	9	156	22	31	34	300

А: лекції; В: семінари; С: контрольоване самонавчання; Д: лабораторна та описова робота, Е: неклінічна робота на тваринах; F: клінічна робота на тваринах; Н: разом

Мета вивчення дисципліни – сформувати у майбутніх фахівців ветеринарної медицини компетентності з питань контролю безпечності харчових продуктів.

ктів галузі птахівництва, організації та здійснення системного державного контролю на всіх етапах виробництва – від первинного виробництва до кінцевого споживача та під час міжнародної торгівлі; основні підходи щодо розроблення та впровадження необхідних гігієнічних умов; уміння належним чином керувати всіма небезпечними чинниками, які загрожують безпечності харчових продуктів.

Поглибити та вдосконалити практичні навички і теоретичні знання магістранта з визначення діагнозу, профілактики та терапії хвороб птахів й підготовка випускника – магістра до самостійної виробничої діяльності.

Сформувати і закріпити систему знань і навичок з організації науково обґрунтованої системи діагностичних та протиепізоотичних заходів за інвазійної патології птахів сучасних методів ветеринарно-санітарних обробок.

Навчити методології й методиці проведення патолого-анатомічного розтину й оформлення відповідної документації та на законодавчій базі, яка стосується різних аспектів діяльності лікаря ветеринарної медицини, особливостях встановлення причини загибелі тварин і причетності до них певних осіб чи обставин; встановленню причин загибелі тварин при отруєннях, дії фізичних факторів, інфекційних, паразитарних та незаразних хворобах.

Набуття компетентностей з дисципліни студентами

№ СК за СВО	Класифікація компетентностей за НРК	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
Загальні компетентності					
ЗК 9	Здатність приймати обґрунтовані рішення	Знати як аналізувати отриману інформацію та приймати обґрунтовані рішення	Вміти приймати обґрунтовані рішення	Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо лікування і профілактики хвороб жуйних тварин	Уміти приймати правильні рішення стосовно лікування і профілактики хвороб жуйних тварин
ЗК 11	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт	Знати всі технологічні процеси на фермі та та забезпечувати якість виконуваних робіт на всіх ланках виробничого процесу	Уміти розробляти алгоритми та стратегію лікування жуйних тварин різної етіології, забезпечувати якість виконуваних робіт	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт	Уміти оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності					
СК 04.	Здатність проводити клінічні дослідження з метою формулюван-	Здатність проводити відбір проб біологічного матеріалу та лабораторні дослі-	Здатність раціонально організувати, проводити та аналізувати результати лабо-	Здатність впроваджувати лікувальні заходи в разі обслу-	Здатність розробляти стратегії для безпечного, санітарно-

	ня висновків щодо стану тварин чи встановлення діагнозу.	дження за умов норми і патології.	раторних та спеціальних діагностичних досліджень. Здатність реалізовувати заходи, спрямовані на захисту населення від хвороб, спільних для тварин і людей.	говування тварин хворих на інфекційні, інвазійні та незаразні хвороби.	обумовленого утримання тварин за умов виникнення заразних і незаразних хвороб. Володіти знаннями з біобезпеки та біоетики, морально-етичними нормами, правилами і принципами використання біологічних агентів тощо.
СК 05.	Здатність застосовувати методи і методики патолого-анатомічної діагностики хвороб тварин для встановлення остаточного діагнозу та причин їх загибелі	Знати особливості будови організму тварин за норми та можливі зміни форми і будови органів за патології	Здатність організувати та здійснювати патолого-анатомічний розтин, аналізувати виявлені патолого-анатомічні зміни та документально оформляти висновки розтину	Визначати, описувати і пояснювати характер патолого-анатомічних процесів в органах і тканинах тварин на основі виявлення макро- і мікроскопічних змін; скласти патолого-анатомічний діагноз та встановлювати причини загибелі	Аналізувати та оцінювати одержані результати патолого-анатомічного розтину, виконувати документальне оформлення розтину трупів тварин
СК 06.	Здатність здійснювати відбір, пакування, фіксування і пересилання проб біологічного матеріалу для лабораторних досліджень	Володіти знаннями етіології та патогенезу хвороб тварин, чинних нормативно-правових актів, що стосуються цього виду професійної діяльності, знати найсучасніші спосо-	Спроможність планувати, організувати і здійснювати лабораторні дослідження тварин і проб біологічного матеріалу та аналізувати результати досліджень з метою формулю-	Пояснювати потребу та необхідність відбору певного виду матеріалу для лабораторних досліджень, обґрунтовувати способи	Вирішувати питання стосовно вибору необхідного біологічного матеріалу, способів його пакування, фіксування і пересилання та виду лабора-

		би та методи лабораторних досліджень	вання висновків і ставлення діагнозу	та методи його пакування, фіксування та пересилання	торних досліджень для вирішення певних задач професійної діяльності
СК 7	Здатність організувати і проводити лабораторні та спеціальні діагностичні дослідження й аналізувати їх результати.	Володіти знаннями чинних нормативноправових актів, етіології і патогенезу хвороб тварин та способами і методами лабораторних досліджень.	Спроможність планувати, організувати та здійснювати лабораторні дослідження тварин і проб біологічного матеріалу. Аналізувати результати лабораторних досліджень та формулювати висновки, рекомендації, поради чи встановлювати діагноз.	Пояснювати потребу та необхідність проведення призначених лабораторних досліджень, обґрунтовано аргументувати їх результати і встановлений діагноз.	Вирішувати питання стосовно необхідності проведення призначених лабораторних досліджень, інтерпретувати їх результати, обґрунтовувати встановлений діагноз і передбачати необхідність додаткових клінічних чи лабораторних досліджень.
СК 8	Здатність планувати, організувати та реалізовувати заходи з лікування тварин різних класів і видів, хворих на незаразні, інфекційні та інвазійні хвороби.	Знати особливості біології збудників заразних хвороб, патогенез хвороб, чинні нормативноправові акти щодо методів боротьби з ними та способи і засоби фізіо-, дієто- і фармакотерапії.	Здатність застосовувати раціональну схему лікування хворої тварини, обираючи етіотропну, нозогенетичну, замінну, симптоматичну, а за необхідності – і радикальну терапію хворої тварини. Здатність використовувати специфічні й симптоматичні фармацевтичні препарати та лікарські засоби для лікування тварин, хворих на заразні та незаразні хвороби.	Здійснювати контроль дотримання та виконання чинних нормативноправових актів стосовно методів та заходів лікування тварин, хворих на незаразні, інфекційні та інвазійні хвороби.	Володіти методикою та засобами пошуку наукових праць, методичних розробок, рекомендацій тощо, які стосуються нових методів профілактики, діагностики та лікування хвороб тварин.
СК 09.	Здатність проводити акушерсько-гінекологічні	Володіти знаннями стосовно техніки фіксації тварин, підгото-	Спроможність готувати тварину до проведення акушерсько-	Уміти аналізувати та передбачувати хід	Здатність правильно оцінити доцільність і необхідність

	та хірургічні заходи і операції	вки рук хірурга, інструментів і операційного поля, а також знанням дії знеболювальних, антимікробних та інших лікарських засобів, що їх використовують під час акушерсько-хірургічних заходів та операцій	хірургічних заходів та операцій – стерилізувати та використовувати інструменти, шовний і пелер'язувальний матеріал, здійснювати місцеве знеболення та загальний наркоз. Володіти технікою внутрішньошкірних, підшкірних і внутрішньом'язових ін'єкцій та пункцій судин, переливання крові, проведення акушерсько-хірургічних заходів і операцій у різних ділянках тіла на різних органах тварин	операції. Переконливо доводити власникам тварин та обслуговуючому персоналу доцільність певних операцій та маніпуляцій	акушерсько-хірургічного заходу чи операції та нести відповідальність за результати цього заходу
СК 10.	Здатність розробляти стратегії безпечного, санітарно-обумовленого утримання тварин	Знати санітарно-гігієнічні правила та норми щодо стану території тваринницького об'єкта, його приміщень, способів утримання, годівлі та водопою тварин і догляду за ними	Здійснювати контроль дотримання санітарно-гігієнічних правил і норм щодо стану території тваринницького об'єкта, його приміщень, способів утримання, годівлі й водопою тварин і догляду за ними	Проводити пропаганду ветеринарних знань, просвітницьку роботу з питань гігієни, догляду, годівлі та утримання тварин, дотримання правил техніки безпеки праці й особистої гігієни працівниками тваринництва	Спроможність обирати та впроваджувати сучасні методи безпечного, санітарно-обумовленого утримання та годівлі тварин і догляду за ними
СК 11	Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у	Знати особливості захисту населення від небезпечних патогенів; знати процеси виробництва біотехнологічної продукції;	Уміти оперувати основними поняттями біобезпеки та біоетики; аналізувати існуючі й новітні ети-	Установлювати відповідні зв'язки для досягнення цілей за допомо-	Нести відповідальність за дотримання морально-етичних норм, правил і

	професійній діяльності.	володіти методами ідентифікації небезпек, класифікації джерел небезпечних впливів.	чні проблеми біотехнологічної та фармацевтичної галузей; аналізувати причини виникнення епізоотичних ситуацій та інфекційних захворювань.	гою норм, правил і принципів щодо використання біологічних агентів.	принципів використання біологічних агентів; етичних проблем сучасної біотехнології; біотичних аспектів виробництва лікарських препаратів.
СК 12	Здатність розробляти та реалізовувати заходи, спрямовані на захист птахів від паразитарних захворювань	Знати закономірності розвитку епізоотологічного процесу, етіології та патогенезу інвазійних хвороб птахів. Враховувати характер проведення різних ветеринарних обробок.	Складати й аналізувати необхідні ветеринарні документи та проводити огляд птахів. Формувати концепцію проведення дегельмінтизації, дезінвазії та дезінсекції.	Здатність аналізувати ефективність планових діагностичних досліджень і специфічних та загальнопрофілактичних заходів.	Спроможність розробляти та впроваджувати системи заходів, спрямованих на захист птахів від паразитарних захворювань
СК 13	Здатність розробляти стратегії профілактики хвороб різної етіології.	Знати закономірності розвитку епізоотичного процесу, етіологію та патогенез незаразних, інфекційних та інвазійних хвороб тварин і шляхи запобігання їм та недопущення.	Організовувати і проводити профілактичні обробки проти інфекційних та інвазійних хвороб, а також здійснювати диспансеризацію тварин з метою обґрунтованої профілактики хвороб та отримання якісної і безпечної продукції.	Здатність пояснювати потребу у проведенні планових профілактичних обробок проти інфекційних та інвазійних хвороб і диспансеризації тварин з метою профілактики їх хвороб та отримання якісної і безпечної продукції.	Прогнозувати можливість розвитку епізоотичної ситуації, визначати пріоритети дії рушійних сил епізоотичного процесу за тієї чи іншої інфекційної хвороби та встановлювати закономірності його розвитку; моделювати патологічні явища з використанням біологічних об'єктів та сучасного обладнання.
СК 18	Здатність застосовувати методи і методики патолого-анатомічної діагностики	Знати особливості будови організму тварин за норми та можливі зміни форми і будови органів за	Здатність організовувати та здійснювати патолого-анатомічний розтин, аналізувати виявлені патоло-	Визначати, описувати і пояснювати характер патолого-анатомічних	Аналізувати та оцінювати одержані результати патолого-анатомічного

	хвороб тварин для встановлення остаточного діагнозу та причин їх загибелі	патології	го-анатомічні зміни та документально оформляти висновки розтину	процесів в органах і тканинах тварин на основі виявлення макро- і мікроскопічних змін; скласти патолого-анатомічний діагноз та встановлювати причини загибелі	розтину, виходячи з документального оформлення розтину трупів тварин
СК 20.	Здатність організувати, здійснювати і контролювати документообіг під час професійної діяльності	Розуміти послідовність організації ветеринарного обліку з метою планування робіт та організації звітності в структурах галузі	Спроможність оформлювати ветеринарну звітність устанавленого зразка під час професійної діяльності	Аналізувати доцільність використання коштів на проведення різних лікувально-профілактичних заходів та інших видів професійної діяльності	Усвідомлювати відповідальність за організацію і порядок проведення різних лікувально-профілактичних заходів, вести документацію щодо витрати коштів на професійну діяльність
СК2 2.	Здатність проводити акушерсько-гінекологічні та хірургічні заходи і операції	Володіти базовими знаннями, орієнтованими на методи загального та місцевого знеболювання, фіксацію тварин, накладання пов'язок, з'єднання тканин та ін'єкцій, а також виконання типових оперативних втручань на окремих ділянках тіла й органах з урахуванням їх топографо-анатомічних особливостей,	Спроможність готувати тварину до проведення акушерсько-хірургічних заходів та операцій – стерилізувати та використовувати інструменти, шовний і перев'язувальний матеріал, здійснювати місцеве знеболення та наркоз. Володіти технікою внутрішньошкірних, підшкірних і внутрішньом'язових ін'єкцій та пунк-	Уміти аналізувати та передбачувати хід операції. Переконливо доводити власникам тварин та обслуговочному персоналу доцільність певних операцій та маніпуляцій.	Здатність правильно оцінити доцільність і необхідність акушерсько-хірургічного заходу чи операції та нести відповідальність за результати цього заходу.

		базуючись на принципах і процедурах біобезпеки, асептики та антисептики.	цій судин, переливання крові, проведення акушерсько-хірургічних заходів та операцій у різних ділянках тіла на різних органах тварин.		
--	--	--	--	--	--

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Даний курс передбачає поглиблене вивчення хвороб птахів.

Вивчення етіології, патогенезу, клінічного прояву і патолого-анатомічних змін із урахуванням наявних засобів та методів діагностики і специфічної профілактики розробляти заходи профілактики та боротьби з конкретними хворобами.

Загальні і спеціальні заходи, спрямовані на забезпечення стійкого благополуччя стад птахів, дозволяють попередити зараження людей, які зайняті на роботах з догляду за птицею і мають з ними безпосередній контакт. При цьому провідна роль належить загальним профілактичним заходам: створення оптимальних умов утримання, виключення можливості занесення інфекційних та інвазійних хвороб.

Що стосується спеціальних ветеринарних заходів, то їх проводять планово, з урахуванням епізоотичної ситуації, яка об'єктивно склалася у даному районі або в самому господарстві. Птицю імунізують проти деяких зоонозних хвороб, що являють небезпеку.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Символ результатів навчання за спеціальністю «Ветеринарна медицина» відповідно до ОПІ	Результати навчання з дисципліни «Хвороби птахів»	Студент повинен знати і уміти
РН 1	Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.	<ul style="list-style-type: none"> – знати ветеринарну термінологію різного професійного спрямування; – уміти використовувати ветеринарну термінологію залежно від виду клінічного випадку та ідентифікації окремої нозологічної одиниці.
РН 2	Використовувати інформацію із вітчизняних та іноземних джерел для розроблення діагностичних, лікувальних і підприємницьких стратегій.	<ul style="list-style-type: none"> – знати основні вітчизняні та іноземні джерела інформації; – знати спеціалізовані інтернет-ресурси для отримання професійної інформації з розробки діагностичних, лікувальних і підприємницьких стратегій; – вміти оперативно знаходити раціональні

		<p>довідникові дані для вибору і впровадження того чи іншого ветеринарного заходу;</p> <ul style="list-style-type: none"> – володіти основними принципами аналізу і відбору інформації; – вміти відокремлювати статистичні дані від неякісних професійних джерел; – планувати і розробляти стратегії підвищення рентабельності підприємств, які спеціалізуються на отриманні продуктів галузі птахівництва.
PH 3	Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.	– знати особливості будови організму тварин за норми та можливі зміни форми і будови органів за патології;
PH 04.	Збирати анамнестичні дані під час реєстрації та обстеження тварин, приймати рішення щодо вибору ефективних методів діагностики, лікування та профілактики хвороб тварин.	Мати глибокі знання в галузі інформаційних і комунікаційних технологій, що застосовуються у професійній діяльності.
PH 5	Установлювати зв'язок між клінічними проявами захворювання та результатами лабораторних досліджень.	<ul style="list-style-type: none"> – знати особливості клінічного дослідження сільськогосподарської птахів різних продуктивних напрямів; – знати основні рані інформативні лабораторні методики досліджень біологічного матеріалу (кров та її сироватка, фекалії, слиз); – вміти проводити клінічне дослідження птахів та морфологічний і біохімічний аналіз крові. – вміти встановлювати закономірні корелятивні зв'язки між проявом клінічних симптомів і змінами гематологічних показників; – вміти відбирати кров для морфологічного та біохімічного дослідження.
PH 7	Формулювати висновки щодо ефективності обраних методів і засобів утримання, годівлі та лікування тварин, профілактики заразних і незаразних хвороб, а також виробничих і технологічних процесів на підприємствах з утримання, розведення чи експлуатації тварин різних класів і видів.	<ul style="list-style-type: none"> – знати: особливості утримання та технологію вирощування птахів різних продуктивних напрямів різних форм власності; – знати основні нормативні показники загальної та вітамінно-мінеральної поживності основних груп кормів; – вміти використовувати програмне забезпечення з метою розробки науково обґрунтованих раціонів годівлі продуктивної та екзотичної птахів; – вміти проводити оцінку ветеринарного забезпечення отримання яєць та м'яса птахів в умовах промислового виробництва, приватних ферм та зоологічних парків;

		<ul style="list-style-type: none"> – вміти діагностувати за клінічними симптомами найбільш розповсюдженні внутрішні хвороби птахів; – володіти знаннями з етіопатогенезу та лікування внутрішніх хвороб птахів; – інтерпретувати результати клініко-біохімічних досліджень з метою ранньої діагностики внутрішньої патології та контролю лікувально-профілактичних заходів.
PH 8	Здійснювати моніторинг причин поширення хвороб різної етіології та біологічного забруднення довкілля відходами тваринництва, а також матеріалами та засобами ветеринарного призначення.	<ul style="list-style-type: none"> – знати основні принципи і засади на яких ґрунтується моніторинг поширення хвороб птахів; володіти інформацією про основні складові корму (мінеральні речовини) для птахів, які у великій кількості виділяються із послідом; – знати особливості будови тіла, вікові та функціональні зміни органів та систем у с.-г. птахів різних продуктивних напрямів у залежності від технології утримання; – вміти розробляти планову диспансеризацію птахів батьківського поголів'я; вміти використовувати основні засади біобезпеки з метою правильної утилізації засобів ветеринарного призначення.
PH 10	Пропонувати та використовувати доцільні інноваційні методи і підходи вирішення проблемних ситуацій професійного походження.	<ul style="list-style-type: none"> – знати основні прийоми застосування нових і прогресуючих технологій своєї професійної галузі; – володіти принципами побудови позитивного психо-морального клімату і комунікацій у колективі; – вміти розробляти механізми впровадження інноваційних технологій у ветеринарну та підприємницьку діяльність птахогосподарств.
PH 11	Узагальнювати та аналізувати інформацію щодо ефективності роботи ветеринарних фахівців різного підпорядкування.	<ul style="list-style-type: none"> – знати критерії та алгоритми узагальнення та аналізу моніторингу ефективності роботи спеціалістів ветеринарної медицини державних і приватних форм власності; – вміти використовувати як особисті навички так і програмні продукти контролю зайнятості ветеринарних фахівців.
PH 12	Знати правила та законодавчі нормативні акти щодо нагляду і контролю виробництва, зберігання, транспортування та реалізації продукції тваринного і рослинного походження.	<ul style="list-style-type: none"> - знати основні засади закону про Ветеринарну медицину; – знати принципові положення національного, міжнародного та європейського законодавства у сфері безпечності харчових продуктів і кормів; - планувати і проводити контроль харчового ланцюга, з метою ідентифікації операторів ринку та обігу харчових продуктів.
PH 13	Розуміти логічну послідовність дій та вміти оформляти відповідну	<ul style="list-style-type: none"> – вміти обґрунтувати основне захворювання, його ускладнення і супутні хвороби. – вміти правильно і грамотно оформити

	документацію під час проведення судово-ветеринарної експертизи.	документ за результатами некропсії.
PH 14.	Мати професійно-профільні знання та розуміння основних положень міжнародного та європейського законодавства з благополуччя тварин;	Мати професійно-профільні знання та розуміння основних положень міжнародного та європейського законодавства з благополуччя тварин; володіти методиками клінічних і лабораторних досліджень для контролю стану здоров'я тварин та контролю за проведенням заходів з лікування хворих тварин та профілактики хвороб тварин різної етіології.
PH 15	Знати правила зберігання різних фармацевтичних засобів та біопрепаратів, шляхів їх ентерального чи парентерального застосування, розуміти механізм їх дії, взаємодії та комплексної дії на організм тварин.	<ul style="list-style-type: none"> – знати основних гравців ринку виготовлення та впровадження у роботу птахоферм фармакологічної продукції України та іноземних держав; – знати фармакодинаміку та фармакокінетику лікарських засобів різного напрямку дії; – знати дози і кратність введення лікарських речовин; – знати синергізм та антагонізм дії на організм птахів основних лікарських засобів; – вміти призначати той чи інший фармакологічний засіб залежно від клінічного стану птахів та аналізу лабораторних показників їхнього гомеостазу; – вміти правильно обирати метод введення лікарського засобу птахів різних продуктивних напрямів; – вміти працювати із системою дозатрон.
PH 17	Знати правила та вимоги біобезпеки, біоетики та добробуту тварин.	<ul style="list-style-type: none"> – знати основні засади біобезпеки, біобезпеки, біозахисту, біоризику при забезпеченні ветеринарного благополуччя отримання продукції галузі птахівництва; – вміти проводити оцінку біоризиків з метою моніторингу основних етапів забезпечення добробуту тварин.
PH 27.	Уміти виявляти джерела збудника інфекцій, інвазій, визначати фактори і механізм їх передачі; забезпечувати ізольоване утримання хворих та підозрілих у захворюванні на інфекційну чи інвазійну хворобу тварин;	Уміти виявляти джерела збудника інфекцій, інвазій, визначати фактори і механізм їх передачі; забезпечувати ізольоване утримання хворих та підозрілих у захворюванні на інфекційну чи інвазійну хворобу тварин; проводити вимушені щеплення тварин у неблагополучній та загрозливій зонах обслуговування; здійснювати заходи, спрямовані на недопущення поширення збудника інфекції та інвазії за межі епізоотичного вогнища і ліквідацію самого вогнища; не допускати до догляду за тваринами людей хворих на зоонози.
PH 28	PH 28. Уміти виконувати клінічні дослідження, хірургічні операції; проводити диспансеризацію тварин; виявляти	PH 28.1. Уміти виконувати клінічні дослідження тварин, у тому числі із застосуванням інструментальних засобів (УЗД, лапароскопія, апарат для інгаляційного наркозу, реанімаційний монітор) перед, під час і після засто-

	<p>причини неплідності тварин; здійснювати раціональне використання природних джерел та продуктів хімічного і мікробіологічного синтезу для забезпечення потреби тварин у біологічно активних речовинах; проводити заходи щодо відбору і формуванню популяцій тварин із підвищеною природною резистентністю проти хвороб.</p>	<p>сування анестезіологічного забезпечення та проведення хірургічних операцій. PH 28.2. Уміти застосовувати методи і засоби анестезіологічного забезпечення та проводити хірургічні операції.</p>
PH 44.	<p>Уміти організовувати санацію тваринницьких приміщень хімічними, біологічними і фізичними методами та здійснювати її контроль.</p>	<p>Уміти організовувати санацію тваринницьких приміщень хімічними, біологічними і фізичними методами та здійснювати її контроль.</p>
PH 46.	<p>Уміти оперувати основними поняттями біобезпеки, біозахисту, володіти основами біоетики; аналізувати чинні й новітні етичні проблеми біотехнологічної та фармацевтичної галузей; аналізувати причини виникнення епізоотичних ситуацій та інфекційних захворювань, що з'являються в останні роки.</p>	<p>Уміти оперувати основними поняттями біобезпеки, біозахисту, володіти основами біоетики; аналізувати чинні й новітні етичні проблеми біотехнологічної та фармацевтичної галузей; аналізувати причини виникнення епізоотичних ситуацій та інфекційних захворювань, що з'являються в останні роки</p>

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Внутрішні незаразні хвороби птахів.

Змістовий модуль 1. Загальні принципи та технологічні аспекти вирощування, утримання та ветеринарно-санітарного забезпечення ведення галузі птахівництва.

Тема 1. Типи утримання, технологія одержання яєць і м'яса птахів та ветеринарне забезпечення й схеми її вирощування в умовах промислового виробництва.

Тема 2. Групова антиген неспецифічна профілактика хвороб птахів.

Змістовий модуль 2. Хвороби органів дихання і травлення, метаболічна патологія сільськогосподарської птахів.

Тема 1. Хвороби органів дихання і травлення.

Тема 2. Метаболічні хвороби птахів (аліментарна дистрофія, ожиріння, гепатодистрофія, А-, D-, E- і В-гіповітамінози птахів, порушення обміну мінеральних речовин).

Модуль 2. Інфекційні хвороби птахів

Змістовий модуль 1. Ветеринарно-санітарні вимоги до птахогосподарств

Тема 1. Біобезпека на птахівничих підприємствах

Тема 2. Обов'язки ветеринарних спеціалістів птахівничих господарств

Тема 3. Дезінфекція.

Тема 4. Дератизація та дезінсекція на птахофермах, особливості проведення.

Тема 5. Особливості проведення дезінфекцій в птахівничих господарствах.

Тема 6. Прогнозування та особливості діагностики інфекційних хвороб птиці.

Тема 7. Стрес та його профілактика у птиці.

Тема 8. Організація і проведення щеплень птиці проти інфекційних хвороб.

Тема 9. Методи одночасного масового щеплення птиці.

Змістовий модуль 2– Інфекційні хвороби птиці бактеріального походження

Тема 1. Туберкульоз птиці.

Тема 2. Спірохетоз кишковий.

Тема 3. Пулороз.

Тема 4. Колібактеріоз.

Тема 5. Виразковий ентерит.

Тема 6. Кампілобактеріоз.

Тема 7. Пастерельоз.

Тема 8. Сальмонельоз.

Тема 9. Некротичний ентерит.

Тема 10. Гемофільоз птиці.

Тема 11. Орнітобактеріоз.

Тема 12. Псевдомоноз.

Тема 13. Орнітоз.

Тема 14. Респіраторний мікоплазмоз.

Тема 15. Інфекційний синовіт.

Змістовий модуль 3 – Інфекційні хвороби птиці вірусного походження

Тема 1. Інфекційний синовіт.

Тема 2. Віспа птиці.

Тема 3. Грип птиці.

Тема 4. Інфекційний бронхіт.

Тема 5. Інфекційний ларинготрахеїт.

Тема 6. Інфекційна анемія курчат.

Тема 7. Інфекційна бурсальна хвороба.

Тема 8. Ньюкаслська хвороба.

Тема 9. Хвороба Марека.

Змістовий модуль 4 . Хвороби водоплавної птиці.

Тема 1. Мікоплазмоз гусей.

Тема 2. Вірусний ентерит гусей

Тема 3. Вірусний гепатит качок..

Тема 4. Рісмельоз качок.

Тема 5. Чума качок.

Тема 6. Бактеріози качок.

Тема 7. Мікози та мікотоксикози.

Змістовий модуль 5. Хвороби індиків.

Тема 1. Геморагічний ентерит індиків.

Тема 2. Пневмовірусна інфекція.

Тема 3. Менінгоцефаліт індиків.

Тема 4. Ринотрахеїт індиків.

Тема 5. Бешиха індиків.

Тема 6. Бордателіоз індиків.

Тема 7. Аеросакуліт індиків.

Тема 8. Аризоноз.

Модуль 3. Інвазійні хвороби птахів

Змістовий модуль 1. Оцінка епізоотичної ситуації, діагностики та лікування за трематодозів та цестодозів птахів.

Тема 1. Оцінка епізоотичної ситуації за трематодозів птахів на сучасному етапі. Діагностика та заходи боротьби щодо трематодозів птахів.

Обґрунтування комплексної діагностики на основі епізоотологічних даних, клінічних ознак, патологоанатомічних змін та лабораторних методів досліджень матеріалу за трематодозів птахів, у т.ч. дослідження проміжних живителів.

Комплексність постановки діагнозу на простогоніmoz, ехіностоматидоз та нотокотилідоз птахів, сучасні засоби лікування та профілактики.

Тема 2. Вивчення епізоотичної ситуації за цестодозів птахів. Діагностика, лікування та профілактика цестодозів птахів.

Вивчення поширення цестодозів свійської та дикої птахів у різних регіонах України залежно від виду, віку та порідних особливостей.

Комплексність постановки діагнозу на гіменолепідози, райєтиноз та давенеоз птахів, а також сучасні засоби лікування та профілактики.

Змістовий модуль 2. Оцінка епізоотичної ситуації щодо нематодозів птахів, діагностичні, терапевтичні та профілактичні заходи.

Тема 1. Оцінка епізоотичної ситуації щодо нематодозів птахів, методи діагностики, засоби лікування та профілактики.

Комплексна діагностика на основі епізоотологічних даних, клінічних ознак, патологоанатомічних змін та лабораторних методів досліджень матеріалу за гетеракозу, аскаридіозу, амідостомозу та сингамозу птахів.

Тема 2. Нематодози наземних та водоплавних птахів.

Клінічний прояв, діагностичні дослідження, заходи боротьби щодо нематодозів наземних та водоплавних птахів на сучасному етапі. Тетрамероз, стрептокарроз, ехінуріоз.

Змістовий модуль 3. Акарози та ентомози птахів.

Тема 1. Вивчення епізоотичної ситуації за акарозів птахів. Арахнози птахів. Методи діагностики, засоби лікування та профілактики.

Вивчення епізоотичної ситуації, діагностичних досліджень та заходів боротьби за акарозів птахів.

Вивчення клінічних ознак, методів діагностики, лікування та профілактики арахнозів птахів, а також техніки дослідження зіскрібків на наявність кліщів. Кнемідокоптоз.

Тема 2. Будова збудників ентомозів птахів, біологічні особливості. Ентомози птахів, диференційна діагностика, заходи боротьби та профілактики.

Збір та ідентифікація безкрилих комах.

Ентомологічні дослідження птахів: оцінка епізоотологічних даних, лабораторних методів діагностики, лікування та профілактика. Малофагози.

Змістовий модуль 4. Протозоози птахів.

Тема 1. Будова збудників еймеріозу птахів, біологічні особливості.

Поширення еймеріозу птахів в умовах сьогодення. Відбір та дослідження проб фекалій птахів на еймеріоз.

Тема 2. Діагностика протозоозів птахів, лікувальні та профілактичні заходи.

Еймеріоз курей, гістомоноз, комплексна діагностика та заходи боротьби.

Модуль 4. Патологічна анатомія птахів

Змістовий модуль 1. Біобезпека. Патолого-анатомічна діагностика захворювань ембріонів та птахів раннього віку за інфекційних хвороб.

Тема 1. Особливості патолого-анатомічного розтину трупів птахів. Оформлення документації за результатами некропсії.

Тема 2. Відбір патологічного матеріалу для мікроскопії, бактеріологічного, вірусологічного та токсикологічного досліджень.

Змістовий модуль 2. Патолого-анатомічна діагностика хвороб органів яйцеутворення та захворювань обміну речовин.

Тема 1. Патоморфологія за нестачі протеїну та незамінних амінокислот.

Тема 2. Патоморфологія пухлинних процесів у птахів.

Змістовий модуль 3. Загальні підходи до патологоанатомічної діагностики отруєнь у птахів, мікозів та мікотоксикозів.

Тема 1. Патоморфологія за отруєнь.

Змістовий модуль 4. Патолого-анатомічна діагностика бактеріальних, інвазійних хвороб та патології вірусної етіології.

Тема 1. Органопатологія.

Тема 2. Патоморфологія за незаразної та заразної патології.

Модуль 5. Хірургія

Змістовий модуль 5. Хірургічні хвороби у птахівництві.

Тема 1. Топографічна анатомія птахів різних видів (особливості оперативних втручань та оперативні доступи у різних анатомо-топографічних ділянках)

Тема 2. Анестезіологічне забезпечення оперативних втручань у птиці (місцева та загальне знеболення, інфузійна терапія та реанімаційні заходи)

Тема 3. Хірургічні хвороби за інтенсивного птахівництва

Тема 4. Профілактика травматизму у сучасному птахівництві.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
лекції		лабораторні	інд.	срс	
1	2	3	4	5	6
Модуль 1. Внутрішні незаразні хвороби птахів.					
Змістовий модуль 1 – Загальні принципи та технологічні аспекти вирощування, утримання та ветеринарно-санітарного забезпечення ведення галузі птахівництва					
Тема 1. Типи утримання, технологія одержання яєць і м'яса птахів та ветеринарне забезпечення й схеми її вирощування в умовах промислового виробництва. ТБ. Академічна доброчесність.	10	2	2	–	6
Тема 2. Групова антиген неспецифічна профілактика хвороб птахів.	8	2	2	–	4
Разом за змістовим модулем 1	18	4	4		10
Змістовий модуль 2 – Хвороби органів дихання і травлення, метаболічна патологія сільськогосподарської птахів.					
Тема 1. Хвороби органів дихання і травлення.	13	2	6		5
Тема 2. Метаболічні хвороби птахів (аліментарна дистрофія, ожиріння, гепатодистрофія, А-, D-, Е- і В-гіповітамінози птахів, порушення обміну мінеральних речовин).	14	2	6		6
Разом за змістовим модулем 2	27	4	12		11
Усього годин модуль 1	45	8	16		21

Модуль 2. Інфекційні хвороби птахів					
Змістовий модуль 1. Ветеринарно-санітарні вимоги до птахогосподарств					
Тема 1. Біобезпека на птахівничих підприємствах		2	2		1
Тема 2. Обов'язки ветеринарних спеціалістів птахівничих господарств			2		1
Тема 3. Дезінфекція.		2			1
Тема 4. Дератизація та дезінсекція на птахофермах, особливості проведення.					2
Тема 5. Особливості проведення дезінфекцій в птахівничих господарствах.			2		1
Тема 6. Прогнозування та особливості діагностики інфекційних хвороб птиці.					2
Тема 7. Стрес та його профілактика у птиці.		2			1
Тема 8. Організація і проведення щеплень птиці проти інфекційних хвороб.			2		1
Тема 9. Методи одночасного масового щеплення птиці.					2
Разом за змістовим модулем 1	26	6	8		12
Змістовий модуль 2– Інфекційні хвороби птиці бактеріального походження					
Тема 10. Туберкульоз птиці.		1	1		1
Тема 11. Спірохетоз кишковий.			1		1
Тема 12. Пулороз.			1		1
Тема 13. Колібактеріоз.			1		1
Тема 14. Виразковий ентерит.			1		1
Тема 15. Кампілобактеріоз.			1		1
Тема 16. Пастерельоз.			1		1
Тема 17. Сальмонельоз.			1		1
Тема 18. Некротичний ентерит.			1		1
Тема 19. Гемофільоз птиці.					2
Тема 20. Орнітобактеріоз.					2
Тема 21. Псевдомоноз.					2
Тема 22. Орнітоз.					2
Тема 23. Респіраторний мікоплазмоз.		1	1		1
Тема 24. Інфекційний синовіт.					2
Разом за змістовим модулем 2	32	2	10		20
Змістовий модуль 3 – Інфекційні хвороби птиці вірусного походження					
Тема 25. Віспа птиці.			2		1
Тема 26. Грип птиці.		2			2
Тема 27. Інфекційний бронхіт.		2	1		1
Тема 28. Інфекційний ларинготрахеїт.					2
Тема 29. Інфекційна анемія курчат.					2
Тема 30. Інфекційна бурсальна хвороба.			1		2
Тема 31. Ньюкаслська хвороба.		1	2		1
Тема 32. Хвороба Марека.		1	2		1
Разом за змістовим модулем 3	26	6	8		12
Змістовий модуль 4 . Хвороби водоплавної птиці.					
Тема 33. Мікоплазмоз гусей.			1		1

Тема 34. Вірусний ентерит гусей		2	1		1
Тема 35. Вірусний гепатит качок.		2	1		1
Тема36. Рісмельоз качок.			1		1
Тема 37. Чума качок.			1		1
Тема 38. Бактеріози качок.			1		1
Тема 39. Мікози та мікотоксикози.			1		2
Разом за змістовим модулем 4	19	4	7		8
Змістовий модуль 5. Хвороби індиків.					
Тема 40. Геморагічний ентерит індиків.		2			1
Тема 41. Пневмовірусна інфекція.			1		1
Тема 42. Менінгоцефаліт індиків.			1		1
Тема 43. Ринотрахеїт індиків.			1		1
Тема 44. Бешиха індиків.			1		1
Тема 45. Бордателіоз індиків.			1		1
Тема 46. Аеросакуліт індиків.			1		1
Тема 47. Аризоноз.			1		1
Разом за змістовим модулем 5	17	2	7		8
Усього годин з дисципліни	120	20	40		60
Модуль 3. Інвазійні хвороби птахів					
Змістовий модуль 1. Оцінка епізоотичної ситуації, діагностики та лікування за трематодозів та цестодозів птахів.					
Тема 1. Оцінка епізоотичної ситуації за трематодозів птахів на сучасному етапі. Діагностика та заходи боротьби щодо трематодозів птахів.	6	1	2		3
Тема 2. Вивчення епізоотичної ситуації за цестодозів птахів. Діагностика, лікування та профілактика цестодозів птахів.	6	1	2		3
Разом за змістовим модулем 1	12	2	4		6
Змістовий модуль 2. Оцінка епізоотичної ситуації щодо нематодозів птахів, діагностичні, терапевтичні та профілактичні заходи.					
Тема 1. Оцінка епізоотичної ситуації щодо нематодозів птахів, методи діагностики, засоби лікування та профілактики.	5	1	2		2
Тема 2. Нематодози наземних та водоплавних птахів.	6	1	2		3
Разом за змістовим модулем 2	11	2	4		5
Змістовий модуль 3. Акарози та ентомози птахів.					
Тема 1. Вивчення епізоотичної ситуації за акарозів птахів. Арахнози птахів. Методи діагностики, засоби лікування та профілактики.	5	1	2		2
Тема 2. Будова збудників ентомозів птахів, біологічні особливості. Ентомози птахів, диференційна діагностика, заходи боротьби та профілактики.	6	1	2		3
Разом за змістовим модулем 3	11	2	4		5

Змістовий модуль 4. Протозоози птахів.					
Тема 1. Будова збудників еймеріозу птахів, біологічні особливості.	5	1	2		2
Тема 2. Діагностика протозоозів птахів, лікувальні та профілактичні заходи.	6	1	2		3
Разом за змістовим модулем 4	11	2	4		5
Усього годин модуль 3	45	8	16		21
Модуль 4. Патологічна анатомія птахів					
Змістовий модуль 1. Біобезпека. Патолого-анатомічна діагностика захворювань ембріонів та птахів раннього віку за інфекційних хвороб.					
Тема 1. Особливості патолого-анатомічного розтину трупів птахів. Оформлення документації за результатами некропсії.	3	1	2		1
Тема 2. Відбір патологічного матеріалу для мікроскопії, бактеріологічного, вірусологічного та токсикологічного досліджень.	3	1	2		1
Разом за змістовим модулем 1	6	2	4		2
Змістовий модуль 2. Патолого-анатомічна діагностика хвороб органів яйцетворення та захворювань обміну речовин.					
Тема 1. Патоморфологія за нестачі протеїну та незамінних амінокислот.	4	1	2		1
Тема 2. Патоморфологія пухлинних процесів у птахів.	5	1	2		2
Разом за змістовим модулем 2	9	2	4		3
Змістовий модуль 3. Загальні підходи до патологоанатомічної діагностики отруєнь у птахів, мікозів та мікотоксикозів.					
Тема 1. Патоморфологія за отруєнь.	10	2	4		4
Разом за змістовим модулем 3	10	2	4		4
Змістовий модуль 4. Патолого-анатомічна діагностика бактеріальних, інвазійних хвороб та патології вірусної етіології.					
Тема 1. Органопатологія.	4	–			4
Тема 2. Патоморфологія за незаразної та заразної патології.	14	2	4		8
Разом за змістовим модулем 4	18	2	4		12
Усього годин модуль 4	45	8	16		21
Змістовий модуль 5 – Хірургічні хвороби у птахівництві					
Тема 1 Топографічна анатомія птахів різних видів (особливості оперативних втручань та оперативні доступи у різних анатомо-топографічних ділянках)	10	2	4		4
Тема 2. Анестезіологічне забезпечення оперативних втручань у птиці (місцеве та загальне знеболення, інфузійна терапія та реанімаційні заходи)	10	2	4		4
Тема 3. Хірургічні хвороби за інтенсивного птахівництва	11	2	4		5
Тема 4. Профілактика травматизму у	10	2	4		4

промислового птахівництва. Використання принципів добробуту у птахівництві для профілактики хвороб та зменшення кількості технологічних операцій (аналіз технології утримання, різновиди травматизму та шляхи його профілактики)					
Усього годин модуль 5	45	8	16		21
Всього	300	48	96		156

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Лекції (А)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Внутрішні незаразні хвороби птахів		
Змістовий модуль 1		
1	Типи утримання, технологія одержання яєць і м'яса птахів та ветеринарне забезпечення й схеми її вирощування в умовах промислового виробництва. ТБ. Академічна доброчесність. Опанування технологічних параметрів утримання і вирощування сільськогосподарської птахів різних продуктивних напрямів. Складання схем ветеринарного забезпечення вирощування птахів. Техніка безпеки при роботі у пташнику. Принципи академічної доброчесності.	2
2	Групова антиген неспецифічна профілактика хвороб птахів. Якість інкубаційних яєць, повноцінний приплід, оптимальні умови утримання і годівлі птахів, запобігання стресам.	2
Змістовий модуль 2		
1	Хвороби органів дихання і травлення. Анамнез, клінічне дослідження птахів. Особливості дослідження дихальної і травної систем сільськогосподарських птахів. Причини виникнення, поширення, патогенез та методи лікування птахів з патологією органів дихання і травлення.	2
2	Метаболічні хвороби птахів (аліментарна дистрофія, ожиріння, гепатодистрофія, А-, D-, Е- і В-гіповітамінози птахів, порушення обміну мінеральних речовин). Клініко-біохімічна діагностики хвороб, спричинених порушенням обміну речовин. Найбільш поширені метаболічні хвороби, які реєструються на птахокомплексах різних форм власності. Профілактика аліментарної дистрофії, ожиріння, гепатодистрофії, А-, D-, Е і В-гіповітамінозів, обміну кальцію та фосфору.	2
	Всього годин	8
Модуль 2. Інфекційні хвороби птахів		
Змістовий модуль 1		
1	Біобезпека на птахівничих підприємствах	2
2	Дезінфекція.	2
3	Стрес та його профілактика у птиці.	2
Змістовий модуль 2		
1	Туберкульоз птиці.	1
2	Респіраторний мікоплазмоз.	1

Змістовий модуль 3		
1	Грип птиці.	2
2	Інфекційний бронхіт.	2
3	Нькаслська хвороба.	1
4	Хвороба Марека.	1
Змістовий модуль 4		
1	Вірусний ентерит гусей	2
2	Вірусний гепатит качок..	2
Змістовий модуль 4		
1	Геморагічний ентерит індиків.	2
Усього годин модуль 2		20
Модуль 3. Інвазійні хвороби птахів		
Змістовий модуль 1		
	Оцінка епізоотичної ситуації, діагностики та лікування за трематодозів та цестодозів птахів.	2
Змістовий модуль 2		
	Оцінка епізоотичної ситуації щодо нематодозів птахів, діагностичні, терапевтичні та профілактичні заходи.	2
Змістовий модуль 3		
	Акарози та ентомози птахів.	2
Змістовий модуль 4		
	Протозоози птахів.	2
Усього годин модуль 3		8
Модуль 4. Патологічна анатомія птахів		
Змістовий модуль 1		
	Біобезпека. Патолого-анатомічна діагностика захворювань ембріонів та птахів раннього віку за інфекційних хвороб.	2
Змістовий модуль 2		
	Патолого-анатомічна діагностика хвороб органів яйцеутворення та захворювань обміну речовин.	2
Змістовий модуль 3		
	Загальні підходи до патологоанатомічної діагностики отруень у птахів, мікозів та мікотоксикозів.	2
Змістовий модуль 4		
	Патолого-анатомічна діагностика бактеріальних, інвазійних хвороб та патології вірусної етіології.	2
Всього годин модуль 4		8
Модуль 5. хірургія		
	Топографічна анатомія птахів різних видів (особливості оперативних втручань та оперативні доступи у різних анатомо-топографічних ділянках)	2
	Анестезіологічне забезпечення оперативних втручань у птиці (місцеве та загальне знеболення, інфузійна терапія та реанімаційні заходи)	2
	Хірургічні хвороби за інтенсивного птахівництва	2
	Профілактика травматизму у промисловому птахівництві. Використання принципів добробуту у птахівництві для профілактики хвороб та зменшення кількості технологічних операцій (аналіз технології утримання, різновиди травматизму та шляхи його профілактики)	2
Всього годин		8

6.2. Практичні заняття

Практичні заняття з дисципліни «Хвороби птахів» включають семінари (В), лабораторну та описову роботу (D), неклінічну роботу з тваринами (E) і клінічну роботу з тваринами (F). Частина практичних занять проводяться в умовах виробництва із залученням представників роботодавців – фахівців ветеринарної медицини. Для підготовки до семінарів студенти знайомляться з основними поняттями та матеріалами за відповідною темою (під час лекцій, практичних занять, самостійної роботи); отримують групові або індивідуальні завдання, роздатковий матеріал – зразки (інструкції, моделі, шаблони) для підготовки презентацій, проводять пошуки в Інтернет (вебквести). Список інформаційних ресурсів, посилання на ресурси в Інтернет, адреси веб-сайтів, необхідних для виконання завдання за темою, надаються в електронному (на платформі Moodle) або паперовому вигляді.

№ з/п	Назва теми	Вид заняття (В, D, E, F)	Кількість годин
Модуль 1. Внутрішні незаразні хвороби птахів			
Змістовий модуль 1			
1	Особливості фізіології та клінічного дослідження сільськогосподарської птахів різних видів. Анамнез. Аналіз утримання і годівлі птахів.	F	2
2	Ветеринарна документація у птахогосподарстві.	D	2
Змістовий модуль 2			
1	Хвороби ембріонів птахів та їх діагностика. Ембріональна дистрофія. Хвороби ембріонів птахів за порушенні режиму інкубації. Овоскопія інкубаційних яєць.	E	2
2	Хвороби органів яйцеутворення: а) сальпінгоперитоніт; б) утруднена яйцекладка; в) жовтковий перитоніт.	D	2
3	Аліментарна дистрофія, білом'язова хвороба, перозис.	F	2
4	Сечокислий діатез.	D	2
5	Ожиріння. Гепатодистрофія.	D	2
6	Стрес. Технологічні і хіміотерапевтичні заходи профілактики стресу у птахів.	D	2
Всього годин			16
Модуль 2. Інфекційні хвороби птахів			
Змістовий модуль 1			
1	Біобезпека на птахівничих підприємствах	B	2
2	Обов'язки ветеринарних спеціалістів птахівничих господарств	D	2
3	Особливості проведення дезінфекцій в птахівничих господарствах.	D	2
4	Організація і проведення щеплень птиці проти інфекційних хвороб.	B	2

Змістовий модуль 2			
1	Туберкульоз птиці.	D	1
2	Спірохетоз кишковий.	E	1
3	Пулороз.	E	1
4	Колібактеріоз.	F	1
5	Виразковий ентерит.	E	1
6	Кампілобактеріоз.	F	1
7	Пастерельоз.	F	1
8	Сальмонельоз.	E	1
9	Некротичний ентерит.	E	1
10	Респіраторний мікоплазмоз.	E	1
Змістовий модуль 3			
4	Віспа птиці.	F	2
2	Інфекційний бронхіт.	D	1
3	Інфекційна бурсальна хвороба.	E	1
4	Нькаслська хвороба.	F	2
5	Хвороба Марека.	E	2
Змістовий модуль 4			
1	Мікоплазмоз гусей.	D	1
2	Вірусний ентерит гусей	F	1
3	Вірусний гепатит качок.	F	1
4	Рісмельоз качок.	E	1
5	Чума качок.	D	1
6	Бактеріози качок.	E	1
7	Мікози та мікотоксикози.	F	1
Змістовий модуль 5			
1	Геморагічний ентерит індиків.	D	1
2	Пневмовірусна інфекція.	E	1
3	Менінгоцефаліт індиків.	D	1
4	Ринотрахеїт індиків.	F	1
5	Бешиха індиків.	F	1
6	Бордателіоз індиків.	F	1
7	Аеросакуліт індиків.	F	1
8	Аризоноз.	F	1
Всього годин			40
Модуль 3. Інвазійні хвороби птахів			
Змістовий модуль 1			
1	Оцінка епізоотичної ситуації за трематодозів птиці на сучасному етапі. Діагностика та заходи боротьби щодо трематодозів птиці.	D	2
2	Вивчення епізоотичної ситуації за цестодозів птиці. Діагностика, лікування та профілактика цестодозів птиці.	D	2
Змістовий модуль 2			
3	Оцінка епізоотичної ситуації щодо нематодозів птиці, методи діагностики, засоби лікування та профілактики.	Fx	2
4	Нематодози наземних та водоплавних птахів.	E	2
Змістовий модуль 3			
5	Вивчення епізоотичної ситуації за акарозів птиці. Арахнози птахів. Методи діагностики, засоби лікування та профілактики.	D	2

6	Будова збудників ентомозів птиці, біологічні особливості. Ентомози птиці, диференційна діагностика, заходи боротьби та профілактики.	D	2
Змістовий модуль 4			
7	Будова збудників еймеріозу птиці, біологічні особливості.	D	2
8	Діагностика протозоозів птахів, лікувальні та профілактичні заходи.	Fx	2
Усього годин			16
Модуль 4. Патологічна анатомія птахів			
Змістовий модуль 1			
1	Особливості патолого-анатомічного розтину трупів птахів. Оформлення документації за результатами некропсії.	D	2
2	Тема 2. Відбір патологічного матеріалу для мікроскопії, бактеріологічного, вірусологічного та токсикологічного досліджень.	D	2
Змістовий модуль 2			
1	Патоморфологія за нестачі протеїну та незамінних амінокислот.	D	2
2	Патоморфологія пухлинних процесів у птахів.	D	2
Змістовий модуль 3			
1	Патоморфологія за отруєнь.	D	4
Змістовий модуль 4			
1	Патоморфологія за незаразної та заразної патології.	D	4
Всього годин модуль 4			16
Модуль 5. Хірургія			
1	Хірургічні втручання у птиці (практичне освоєння топографічної анатомії та хірургії птахів)	F	2
2	Відпрацювання методів фіксації птиці та введення лікарських засобів	D	2
3	Відпрацювання методів знеболювання приці	E	2
4	Проведення оперативних втручань у птиці	D	2
5	Діагностика та профілактика хірургічних захворювань за виробництва яєць та вирощування бройлерів(освоєння особливостей хірургічної патології, асептики та біобезпека за різних технологічних напрямків птахівництва	F	2
6	Стрес, агресія, канібалізм, самотравмування як головні етіологічні фактори хірургічної патології у сучасному птахівництві (профілактика стресів і травматизму за проведення основних технологічних операцій)	D	2
7	Хвороби кінцівок у птахів за інтенсивного вирощування (Особливості різних форм утримання птиці, дотримання біоетичних вимог та профілактика хвороб кінцівок у птахів)	D	2
8	Хірургічна патологія за традиційних, сучасних (вольера, веранда) та органічних технологіях утримання птиці	D	2
Всього годин			16

6.3. Самостійна робота (С)

Самостійна робота спрямована на більш глибоке вивчення студентами програмного матеріалу за окремими змістовими модулями і темами дисципліни, які не включені в повному обсязі до тематики лекційного курсу та практичних занять, зокрема – ознайомлення з національними та міжнародними нормативно-правовими положеннями щодо гуманного ставлення та дотримання благополуччя тварин, використання ветеринарних препаратів. Самостійна робота також передбачає години для збору матеріалів і підготовки презентацій до семінарів.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Внутрішні незаразні хвороби птахів		
Змістовий модуль 1		
1	Канібалізм птахів. http://avianua.com/ua/index.php/statty_po_pticevodstvu/tehnolohiia-ptakhivnystvva/26-kanibalizm_ptici_profilaktika https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=qKNOYnA8vLw https://teach.btsau.net.ua/course/view.php?id=149	2
2	Сучасні підходи до діагностики та профілактики хвороб, спричинених порушень обміну речовин. Огляд ринку фармакологічних препаратів. https://www.lekhim.ua/ru/vet https://vetsintez.com/index.php?route=product/category&path=78 http://agrootkar.com.ua/ https://ukrzoovet.com.ua/?gclid=CjwKCAjwnK36BRBVEiwAsMT8WM2xhOMnzuL3ndKDhkJyHPy_0-HwQvl53heoHOB5VC37RwAO19RyjxoCqwYQAvD_BwE http://ua.fortis-pharma.com/	2
3	Особливості нормування годівлі сільськогосподарської птахів різних видів (загальна поживність). http://avianua.com/pticevod/index.php?productID=153	2
4	Особливості нормування годівлі сільськогосподарської птахів різних видів (вітамінно-мінеральний склад). http://avianua.com/pticevod/index.php?productID=153 http://agro-business.com.ua/agro/suchasne-tvarynnytstvo/item/8072-hodivlia-kurei-iaiechnoho-napriamu-produktyvnosti.html	2
Змістовий модуль 2		
1	Загальні принципи діагностики і профілактики хвороб, спричинених порушенням білкового та вуглеводно-ліпідного обмінів. https://teach.btsau.net.ua/course/view.php?id=149 https://hdzva.edu.ua/vht/wp-content/uploads/sites/19/2018/01/lektsiya-20-ptytsya.pdf http://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/538/1/Metabolichni_hvoroby_sil%27s%27kogospodars%27koi%27_ptyci.pdf	2
2	Загальні принципи діагностики та профілактики макро- та мікроелементозів. http://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/538/1/Metabolichni_hvoroby_sil%27s%27kogospodars%27koi%27_ptyci.pdf	2

	https://alt.ua/uk/blog-uk/vitaminnij-sklad-kormiv-dlya-tvarin	
3	Діагностика та профілактика порушень обміну кальцію, фосфору, магнію та сульфору. http://rep.btsau.edu.ua/handle/BNAU/542 http://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/538/1/Metabolichni_hvoroby_sil%27s%27kogospodars%27koi%27_ptyci.pdf http://www.tnv-agro.ksauniv.ks.ua/archives/78-2-2_2012/35.pdf	2
4	Діагностика та профілактика порушень обміну феруму, цинку, купруму, кобальту, селену та йоду. http://poultry.tekro.ua/godivlya/item/35-rol-mikroelementiv-v-godivli-ptici.html https://hdzva.edu.ua/vht/wp-content/uploads/sites/19/2018/01/lektsyya-16-mikroelementy.pdf http://poultry.tekro.ua/godivlya/item/35-rol-mikroelementiv-v-godivli-ptici.html https://www.unian.ua/health/worldnews/721334-yakscho-organizmu-ne-vistachae-mikroelementiv.html	2
5	Розробка технологічних карт ветеринарно-санітарного забезпечення при вирощуванні с.-г. птахів різних видів. https://teach.btsau.net.ua/course/view.php?id=149 http://avianua.com/ua/index.php/statty-po-pticevodstvu/tehnolohiia-ptakhivnytstva/157-blok-skHEMA-tehnolohii-vyrobnytstva-kharchovykh-iaiets-kurei-v-nevelykykh-ta-serednikh-ptakhivnych-ykh-pidpriemstvakh-zhidno-systemy-haccp	2
6	Інноваційні технології у вирощуванні птахів. http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/31967/1/25-54-55.pdf http://econfa.at.ua/publ/konferencija_2016_10_20_21/sekcija_1_silskogospodarski_nauki/tehnologichni_aspekti_intensivnogo_virobnictva_produkciji_ptakhivnictva/50-1-0-1136 https://propozitsiya.com/ua/visokoefektivni-novaciyi-u-ptahivnictvi-povnaversiya	1
7	Сучасні цифрові засоби введення галузі тваринництва. http://market.avianua.com/?cat=6 http://ndipvt.com.ua/oldsite/doc/zbir2014tom2.pdf	2
Всього годин		21
Модуль 2. Інфекційні хвороби птахів.		
Змістовий модуль 1		
1	Біобезпека на птахівничих підприємствах	1
2	Обов'язки ветеринарних спеціалістів птахівничих господарств	1
3	Дезінфекція.	1
4	Дератизація та дезінсекція на птахофермах, особливості проведення.	2
5	Особливості проведення дезінфекцій в птахівничих господарствах.	1
6	Прогнозування та особливості діагностики інфекційних хвороб птиці.	2
7	Стрес та його профілактика у птиці.	1
8	Організація і проведення щеплень птиці проти інфекційних хвороб.	1
9	Методи одночасного масового щеплення птиці.	2
Змістовий модуль 2		
1	Туберкульоз птиці.	1
2	Спірохетоз кишковий.	1
3	Пулороз.	1
4	Колібактеріоз.	1

5	Виразковий ентерит.	1
6	Кампілобактеріоз.	1
7	Пастерельоз.	1
8	Сальмонельоз.	1
9	Некротичний ентерит.	1
10	Гемофільоз птиці.	2
11	Орнітобактеріоз.	2
12	Псевдомоноз.	2
13	Орнітоз.	2
14	Респіраторний мікоплазмоз.	1
15	Інфекційний синовіт.	2
Змістовий модуль 3		
1	Віспа птиці.	1
2	Грип птиці.	2
3	Інфекційний бронхіт.	1
4	Інфекційний ларинготрахеїт.	2
5	Інфекційна анемія курчат.	2
6	Інфекційна бурсальна хвороба.	2
7	Нькаслська хвороба.	1
8	Хвороба Марека.	1
Змістовий модуль 4		
1	Мікоплазмоз гусей.	1
2	Вірусний ентерит гусей	1
3	Вірусний гепатит качок.	1
4	Рісмельоз качок.	1
5	Чума качок.	1
6	Бактеріози качок.	1
7	Мікози та мікотоксикози.	2
Змістовий модуль 5		
1	Геморагічний ентерит індиків.	1
2	Пневмовірусна інфекція.	1
3	Менінгоцефаліт індиків.	1
4	Ринотрахеїт індиків.	1
5	Бешиха індиків.	1
6	Бордателіоз індиків.	1
7	Аеросакуліт індиків.	1
8	Аризоноз.	1
Всього годин		60
Модуль 3. Інвазійні хвороби птахів		
Змістовий модуль 1		
1	Оцінка епізоотичної ситуації та ефективності заходів боротьби за трематодозних інвазій птиці.	3
2	Вивчення морфологічних особливостей личинок цестод. Вивчення заходів боротьби з цестодозною інвазією птиці.	3
Змістовий модуль 2		
3	Вивчення на макро- та мікропрепаратах гельмінтів і органів, уражених паразитами птиці.	2
4	Оцінка епізоотичної ситуації щодо нематодозів птиці різних видів та віку.	3
Змістовий модуль 3		
5	Вивчення техніки дослідження фекалій птиці на наявність яєць нема-	2

	тод.	
6	Оцінка ефективності лікування птиці за арахнозів.	3
Змістовий модуль 4		
7	Виявлення на тілі птиці паразитичних комах та їх диференціювання (малофагів).	2
8	Вивчення методів клінічної та лабораторної діагностики еймеріозу птиці.	3
Всього годин		21
Модуль 4. Патологічна анатомія птахів		
Змістовий модуль 1		
1	Смерть та посмертні зміни.	2
2	Організація патолого-анатомічного розтину трупів птахів.	
3	Правила відбору патматеріалу для лабораторних досліджень.	
Змістовий модуль 2		
1	Послідовність етапів некропсії птахів.	3
2	Діагностика порушень обміну речовин у птахів.	
Змістовий модуль 3		
1	Діагностика отруєнь птахів грибкового та мінерального походження.	4
Змістовий модуль 4		
1	Бактеріальні хвороби птахів.	12
2	Вірусні хвороби птахів.	
3	Діагностика паразитарних хвороб птахів.	
Всього годин модуль 4		21
Модуль 5. Хірургія		
1	Хірургічні втручання у птиці (практичне освоєння топографічної анатомії та хірургії птахів)	2
2	Відпрацювання методів фіксації птиці та введення лікарських засобів	3
3	Відпрацювання методів знеболювання приці	3
4	Проведення оперативних втручань у птиці	3
5	Діагностика та профілактика хірургічних захворювань за виробництва яєць та вирощування бройлерів(освоєння особливостей хірургічної патології, асептики та біобезпека за різних технологічних напрямків птахівництва	3
6	Стрес, агресія, канібалізм, самотравмування як головні етіологічні фактори хірургічної патології у сучасному птахівництві (профілактика стресів і травматизму за проведення основних технологічних операцій)	3
7	Хвороби кінцівок у птахів за інтенсивного вирощування (Особливості різних форм утримання птиці, дотримання біоетичних вимог та профілактика хвороб кінцівок у птахів)	2
8	Хірургічна патологія за традиційних, сучасних (вольєра, веранда) та органічних технологіях утримання птиці	2
Всього годин модуль 5		21

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Діяльність викладача орієнтована на студентоцентрований підхід в освітньому процесі, що дозволяє досягнути багатоманітності поглядів на проблеми.

Під час лекційного курсу застосовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint, відеофільми, дискусійне обговорення проблемних питань.

На практичних заняттях використовуються презентації, відеофільми, научні плакати (постери), методичні розробки, нормативно-правові акти, конспект-роздатковий матеріал.

Також матеріали дисципліни викладаються у наступних формах навчання: лекція-бесіда, індивідуальна чи групова консультація, дистанційне навчання у системі Moodle, а для активного навчання використовуються проблемно-орієнтоване навчання (Problem-Based Learning), кейсове навчання, вебквести, дискусії.

Освоєння знань і вмінь з дисципліни «Хвороби птахів» передбачає клінічну практику у відповідності до її затвердженої програми з оформленням індивідуального щоденника-звіту та клінічних протоколів пацієнтів з обов'язковою їх реєстрацією в електронній базі «Vet Force» чи «Google-платформі». У відповідності до переліку завдань клінічної підготовки, зазначених у заліковій книжці з клінічних навиків студента: Надходження, реєстрація, ідентифікація, анамнез пацієнта, виконання фіксації та базове клінічне обстеження пацієнта, застосування різних методів наркозу та складання протоколу анестезії, забір крові у птиці, опис рентгенівського знімка та визначення діагнозу, хірургія (перелом, стерилізація), діагностика поширених інфекційних хвороб, проведення епізоотологічного розслідування, відбір та пересилання матеріалу для лабораторного дослідження за підозри на інфекційне захворювання, безпосередня участь у терапевтичних процедурах, застосування лікарських засобів та біопрепаратів для лікування інфекційно хворої птиці, освоєння основних схем вакцинації, способів введення вакцин, зберігання вакцин, організація кабінету вакцинації, діагностика ендо- та ектопаразитозів, навички з використання масових протипаразитарних оброблень, комунікативні навички (виставляє викладач, відповідальний за клініку).

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль з дисципліни «Хвороби птахів» включає поточне тематичне оцінювання, модульний контроль, підсумковий контроль – у вигляді екзамену (10 семестр) та атестації практичних навичок у формі відміток про виконання завдань клінічної підготовки у «заліковій книжці з клінічної підготовки студента»..

Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні, практичні або контрольні роботи.

Модульний контроль проводиться в усній, письмовій та у формі комп'ютерного тестування.

Форми контролю самостійної роботи: обговорення результатів виконаної роботи на занятті; тестування, письмове або усне опитування під час модульного контролю; представлення та обговорення в групі мультимедійних презентацій або рефератів.

Результати оцінювання знань студентів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляються у журнал академічної групи після кожного контрольного заходу.

Підсумковий контроль у формі екзамену проводиться шляхом комп'ютерного тестування (60 тестових завдань на одного студента) або за результатами усної відповіді здобувача вищої освіти на питання екзаменаційних білетів.

Клінічна практика відбувається у відповідності до її затвердженої програми з оформленням індивідуального щоденника-звіту та клінічних протоколів пацієнтів з обов'язковою їх реєстрацією в електронній базі «VetForce» чи «Google-платформі». У відповідності до переліку завдань клінічної підготовки, зазначених у заліковій книжці з клінічних навиків студента, вона передбачає: надходження, реєстрація, ідентифікація, анамнез пацієнта, виконання фіксації та базове клінічне обстеження пацієнта, застосування різних методів наркозу та складання протоколу анестезії, забір крові у птиці та екзотичних тварин, опис рентгенівського знімка та визначення діагнозу, хірургія (перелом), ендоскопічне дослідження, консультування щодо впровадження загальних профілактичних і оздоровчих заходів, діагностика поширених інфекційних хвороб, проведення епізоотологічного розслідування, відбір та пересилання матеріалу для лабораторного дослідження за підозри на інфекційне захворювання, практичне опанування правил роботи інфекційного стаціонару та ізолятора, безпосередня участь у терапевтичних процедурах, застосування лікарських засобів та біопрепаратів для лікування інфекційно хворої птиці, освоєння основних схем вакцинації, способів введення вакцин, зберігання вакцин, організація кабінету вакцинації, реєстрація та оформлення ветеринарних документів, діагностика ендо- та ектопаразитозів, навички з використання масових протипаразитарних оброблень, комунікативні навички.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час оцінювання лекційного курсу враховується активність студента в дискусії, якість конспекту.

Оцінку на практичному занятті студент отримує за виконані практичні роботи, командні завдання, зроблені доповіді, презентації, активність під час дискусій.

Під час модульного та підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести або усні відповіді на питання.

Підсумковий контроль навчальної діяльності студентів здійснюється у формі заліку й іспиту та атестації практичних навичок у формі відміток про виконання завдань клінічної підготовки у «заліковій книжці з клінічної підготовки студента». Залік проводиться за результатами поточного контролю і не

передбачає обов'язкової присутності студентів. Результати заліку оприлюднюються в журналі академічної групи до початку екзаменаційної сесії. Іспит проводиться у вигляді програмованого тестового контролю з обов'язковою присутністю студентів. Його результати сумуються з іншими видами навчальної діяльності для отримання остаточної оцінки з дисципліни.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання за чотирирівневою шкалою

Бали	Критерії оцінювання
«Відмінно»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Добре»	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас здобувач вищої освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно»	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо певно орієнтується у навчальному матеріалі.
«Незадовільно»	Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що студент не оволодів програмним матеріалом.

Підсумкова оцінка з дисципліни виставляється за 100-бальною шкалою. Вона обчислюється як середнє арифметичне значення (САЗ) всіх отриманих студентом оцінок з наступним переведенням їх у бали за такою формулою:

$$БПК = \frac{САЗ \times \max ПК}{5},$$

де *БПК* – бали з поточного контролю; *САЗ* – середнє арифметичне значення усіх отриманих студентом оцінок (з точністю до 0,01); *max ПК* – максимально можлива кількість балів з поточного контролю.

Відсутність студента на занятті у формулі приймається як «0».

Критерії підсумкового оцінювання:

Під час підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

Розподіл балів проводиться за наступною схемою:

Види робіт	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	Загальний бал
Максимально можлива кількість балів	10	30	20	40	100

Шкала оцінювання успішності здобувачів вищої освіти

За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS	За національною шкалою	
		іспит	залік
90–100	A	Відмінно	Зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C	Задовільно	
64–74	D		
60–63	E		
35–59	FX	Незадовільно (незараховано) з можливістю повторного складання	
1–34	F	Незадовільно (незараховано) з обов'язковим повторним вивченням	

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Наочні засоби:

1. Слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point;
2. Інформаційні стенди та плакати у навчальних аудиторіях;
3. Нормативно-технічна документація: Закони України, національні стандарти, інструкції, накази Державної служби з безпечності харчових продуктів та захисту споживачів України, Регламенти ЄС, стандарти Комісії Кодекс Аліментаріус, МЕН тощо.

4. Тематична відеотека.

Технічні засоби:

1. Мультимедійний проектор.
2. Лабораторії ФВМ та їх обладнання.
3. Комп'ютерні класи ФВМ.

Обладнання та інструменти	
1	Хірургічні інструменти
2	Шприци різної ємності й голки різного діаметру та розміру
3	Фіксаційні станки та столи
4	Засоби (закрутки, щипці, петлі, мотузки, повали) для фіксації тварин у стоячому та лежачому положеннях
5	Засоби для загального та місцевого знеболювання
6	Засоби для зупинки кровотечі
7	Шовний та перев'язувальний матеріали
8	Макети для тренінгу накладання швів і пов'язок
9	Антисептики для підготовки рук хірурга, операційного поля, шовного та перев'язувального матеріалів. Антибіотики для системного застосування, антисептики (присипки, мазі) для обробки ран прооперованих тварин
10	Обладнання (стерилізатори, автоклав) для стерилізації інструментів, шовного та перев'язувального матеріалів

11	Прилад ультразвукової діагностики
12	Рентгенапарат
13	Ендоскопічне обладнання
14	Реанімаційно-хірургічний монітор
15	Апарат для інгаляційного наркозу
16	Мультимедійний комплекс

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література (підручники, посібники)

1. Клінічна діагностика хвороб тварин: [Підручник] / [В.І. Левченко, В.В. Влізло, І.П. Кондрахін та ін.]; За ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 2017. – 612 с.
2. Внутрішні хвороби тварин / [Левченко В.І., Влізло В.В., Кондрахін І.П. та ін.]; За ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 2015. – Ч.2. – 610 с.
3. Внутрішні хвороби тварин / [Левченко В.І., Кондрахін І.П., Влізло В.В. та ін.]; За ред. В.І. Левченка. – Біла Церква, 2012. – Ч.1. – 528 с.
4. Ветеринарна клінічна біохімія: підручник / В.І. Левченко та ін.; за ред. В.І. Левченка і В.В. Влізла. 2-ге вид., перероб. та доп. Біла Церква, 2019. – 416 с.
5. Метаболічні хвороби сільськогосподарської птиці (класифікація та методи діагностики): Методичні рекомендації для підготовки фахівців ОКР «магістр» – 8.110101 напряму “Ветеринарна медицина” та слухачів Інституту післядипломного навчання керівників і спеціалістів ветеринарної медицини / А.Ю. Мельник, В.І. Левченко, І.В. Папченко, В.П.Москаленко, М.В. Утеченко, В.П. Гончаренко, Л.М. Богатко, А.В. Розумнюк, В.М. Безух, Н.В. Вовкотруб, В.П. Надточій – Біла Церква, 2013. – 30 с.
6. Норми годівлі, раціони і поживність кормів для різних видів сільськогосподарських тварин: довідник / [Проваторов Г.В., Ладика В.І., Бондарчук Л.В.; за заг. ред. В.О. Проваторова]. – Суми: Університетська книга, 2009. – 489 с.
7. Diseases of poultry/ Ed.by Y.M. Saif . – 11- th edition. – Iowa : Iowa State Press, 2003. – 1231 p.
8. Птахівництво і технологія виробництва яєць та м’яса птиці / В.І. Бесулін, В.І. Гужева, С.М. Куцан [та ін.]: За ред. В.І. Бесуліна. – Біла Церква, 2003. – 448 с.
9. Bistner S.I., Ford R.B., Raffe M.R. Handbook of veterinary procedures and emergency treatment. – seventh edition. – Philadelphia : Saunders, 2000. – 1022 p.
10. Фізіолого-біохімічні основи живлення птиці / [Ратич І.Б., Гунчак А.В., Стояновская Г.М. та ін.]; за ред. І.Б. Ратича. – Львів,, 2007. – 233 с.
11. Avian medicine / Jaime Samour. – London : Mosby, 2000. – 427 p.
12. Методи лабораторної клінічної діагностики хвороб тварин / [Левченко В.І., Головаха В.І., Кондрахін І.П. та ін.]; За ред. В.І. Левченка. – К.: Аграрна освіта, 2010. – 437 с.
13. Дорошко І.М. Хвороби птахів / І.М.Дорошко, М.Т.Прокоф’єва, А.Б.Байдевятов, В.В.Кирпич // Київ.: Урожай, 1972.– 283 с.
14. Стегній Б.Т. Забезпечення епізоотичного благополуччя птахо-господарств України щодо інфекційної бурсальної хвороби / [Стегній Б.Т., Потрясаєва О.О., Музика Д.В. та ін.] // Збірн. наук. праць ХДЗВА «Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини». – Харків, 2015. – В. 30. – Ч. 2. – С. 157–164.
15. Рекомендації з діагностики, заходів боротьби та профілактики кампілобактеріозу птиці : метод. вказівки / [Вербицький П.І., Березовський А.В., Фотіна Т.І. та ін.]. – Київ : ВЕТІНФОРМ, 2004. – 28 с.
16. Довідник з хвороб птиці / за ред. Германа В.В., Вербицького П.І., Стегнія Б. Т. – Харків, 2002. – 296 с.
17. Бортюк Я. Хвороба Марека : основні моменти профілактики / Я. Бортюк // Ветеринарна медицина України. 2002. – № 5. – С. 27–28.

18. Абрамов А. В. Епізоотологічні особливості грипу птахів в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. вет. наук: спец. 16.00.08 : «Епізоотологія та інфекційні хвороби»/ А.В. Абрамов. – Київ, 2008. – 21 с.
19. Апатенко В.М. Інфекційний енцефаломієліт птахів/ В.М. Апатенко // К.: Урожай, 1974.– 88 с.
20. Ярчук Б.М. Загальна епізоотологія / Б.М. Ярчук, П.І. Вербицький, В.П. Литвин [та ін.]/ Біла Церква, 2002.– 656 с.
21. Глобальна паразитологія: Підручник / [Галат В.Ф., Березовський А.В., Сорока Н.М. та ін.]; за редакцією В.Ф. Галата. – К: ДІА, 2014. – 568 с.
22. Паразитологія та інвазійні хвороби: Методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи студентів з модуля „Цестодозні захворювання ссавців та птиці” / Л.М. Соловійова, А.А. Антіпов, С.І. Пономар. – Біла Церква, 2019. – 10 с.
23. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин: підручник – 2-ге вид., переробл. та допов. / [В.Ф. Галат, А.В. Березовський, Н.М. Сорока, М.П. Прус] за ред. В.Ф. Галата. – К.: Урожай, 2009. – 368 с.
24. Довідник з диференціювання збудників інвазійних хвороб тварин / С.І. Пономар, В.П. Гончаренко, Л.М. Соловійова; За ред. С.І. Пономаря. – Київ, 2010. – 327 с.
25. Рекомендації щодо гельмінтологічних досліджень тварин / [С.І. Пономар, Н.М. Сорока, О.П. Литвиненко, А.А. Антіпов, В.П. Гончаренко, Л.П. Артеменко, О.Д. Небещук, Л.М. Соловійова, О.В. Паламарчук, Л.В. Небещук, О.М. Єрохіна]. – Біла Церква, 2008. – 78 с.
26. Соловійова Л.М. Рекомендації щодо боротьби зі спірометрозною інвазією / Л.М. Соловійова, С.І. Пономар, А.А. Антіпов, В.П. Гончаренко. – Біла Церква, 2011. – 30 с.
27. Горальський Л.П. Основи гістологічної техніки і морфофункціональні методи досліджень у нормі та при патології: Навчальний посібник / Л.П. Горальський, В.Т. Хомич, О.І. Кононський – Житомир: Полісся, 2005. – 288 с.
28. Патолого-анатомічний розтин трупів сільськогосподарських тварин з основами судової ветеринарії: Методичні рекомендації для студентів освітнього рівня – магістр та слухачів Інституту післядипломного навчання / І.В.Папченко, Ю.М. Тирсіна, М.В. Утеченко – Біла Церква, 2019 – 54 с.
29. Патологоанатомічний розтин тварин: навчальний посібник / Зон Г.А., Скрипка М.В., Івановська Л.Б. / Донецьк, 2009. – 189 с.
30. Патологічна анатомія тварин / П.П. Урбанович, М.К. Потоцький, І.І. Гевкан [та ін.] – К.: Ветінформ, 2008. – 896 с.
31. Власенко В. М. Оперативна хірургія, анестезіологія і топографічна анатомія (загальна частина) / В.М. Власенко, Л.А. Тихонюк, М.В. Рубленко. – Біла Церква: БДАУ, 2003. – 512 с.
32. Власенко В. М. Оперативна хірургія, анестезіологія і топографічна анатомія (спеціальна частина) / В.М. Власенко, Л.А. Тихонюк, М.В. Рубленко. – Біла Церква: БДАУ, 2006. – 543 с.
33. Анестезія та добробут тварин / К. Портъє (VetAgro Sup), С.В. Рубленко, В.Г. Андрієць, М.В. Рубленко, М.Г. Ільніцький, В.М. Власенко. – Біла Церква, 2017. – 54 с.
34. Оперативна хірургія: практикум / Д.В. Сарбаш, М.Г. Ільніцький, О.В. Кантемир, П.О. Заїка, Д.В. Слюсаренко. – Х.: Стиль-Іздат, 2017. – 218 с.
35. Комп'ютеризовані ситуаційні задачі з «Оперативної хірургії, топографічної анатомії та анестезіології»: навч. посіб. / М.П. Чернозуб, В.І. Козій, О.В. Ємельяненко, Л.А. Тихонюк. – Біла Церква, 2017. – 44 с.

Адреси інформаційних ресурсів у мережі інтернет

<http://avianua.com/ua/> Науково-методичний і консультаційний центр України з питань птахівництва – офіційний сайт;

<http://www.poultryukraine.com/> сайт союзу птахівників України;

<https://www.mhp.com.ua/uk/operations/chao-mironovskaja-ptitsefabrika> офіційний сайт ПРАТ «Миронівська птахофабрика»;

www.consumer.gov.ua сайт Держпродспоживслужби України;

vetlabresearch.gov.ua сайт Державного науково-дослідного інституту з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи;

<http://www.fao.org/home/en/> - сайт Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO);

<http://www.who.int/en/> - сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ);

<https://www.wto.org/> - сайт Світової організації торгівлі (СОТ);

<http://www.oie.int/> - сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я тварин (Міжнародне епізоотичне бюро – МЕБ);

<http://www.efsa.europa.eu/> - сайт EFSA (Європейське агентство з безпеки харчових продуктів);

https://ec.europa.eu/food/safety/rasff_en - RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed);

www.rada.gov.ua – законодавство на сайті Верховної Ради України;

<http://poultry.com.ua/> сайт журналу «Птахівництво»;

http://rep.btsau.edu.ua/?author_page=1 Інституційний репозитарій Білоцерківського Національного аграрного університету;

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/> сайт Національного центру біотехнологічної інформації.